

**KABAHATLER VE SUÇLAR ARASINDAKİ
İÇTİMA DÜZENLEMESİ BAKIMINDAN
SUÇTAN DOLAYI
YAPTIRIM UYGULANAMAYAN HALLER**

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1707419>

Arş. Gör. Furkan KILINÇER*

Öz

Kabahatler Kanunu m. 15/3 hükmünde bir fiilin hem kabahat hem de suç olarak düzenlendiği durumlarda kabahat dolayısıyla yaptırımın uygulanabilmesinin ancak suç nedeniyle yaptırımın uygulanmadığı durumlarda mümkün olduğu belirtilmiştir. Görüldüğü üzere kanunda maddenin uygulama alanına ilişkin genel bir çerçeve çizilmekle yetinilmiş, hangi durumlarda kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanabileceği açık bir biçimde ifade edilmemiştir. Bu belirsizlik nedeniyle hangi durumlarda idari yaptırımın uygulanabileceği ilk bakışta kolayca tespit edilememektedir. Nitekim ceza muhakemesi sürecinde uygulanan kurumların cezai yaptırımlar üzerinde farklı sonuçlar doğurmaları da bu tespiti güçleştirmektedir. Zira maddi ceza hukuku kurumlarının tamamı değil, yalnızca bir kısmı faile ceza yaptırımının uygulanmasını tamamen engellemektedir. Yine bazı kurumlar, failin sorumluluğunu hem ceza hukuku hem de kabahatler hukuku bakımından kaldırmaktadır. Bunun yanında bazı kurumların uygulandığı durumlarda da sanığa suç nedeniyle herhangi bir yaptırım uygulanıp uygulanmadığı o anda değil, ilerideki bir zamanda kesinlik kazanacaktır. Bu çalışmada normun uygulama alanın tespit edilebilmesi adına ceza muhakemesi sürecinde sıklıkla uygulanan kurumlar; cezalandırılabilirliğin diğer şartları, erteleme kurumları ve dava veya ceza ilişkisini sona erdiren nedenler başlığı altında yaptırıma etkileri bakımından ayrı ayrı ele alınmıştır.

*

Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı, Karabük (furkankilincer@karabuk.edu.tr) ORCID: 0009-0005-9585-8230 (Gönderim Tarihi: 27.05.2025 -Kabul Tarihi: 11.07.2025) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

Anahtar Kelimeler

Suçtan Dolayı Yaptırım Uygulanamayan Haller, İçtima, Cezalandırılabilirliğin Diğer Şartları, Erteleme Kurumları, Dava veya Ceza İlişkisini Sona Erdiren Nedenler

**CASES WHERE PUNISHMENT CANNOT BE IMPOSED DUE TO
A CRIME IN THE CONTEXT OF THE CONCURRENCE
REGULATION BETWEEN OFFENSES AND MISDEMEANORS**

(Research Article)

Abstract

Article 15/3 of the Law on Misdemeanours specifies that in circumstances where an act is regulated as both a misdemeanour and a crime, it is possible to impose a sanction for a misdemeanour only in situations where the sanction cannot be imposed due to the crime. As can be seen, a general framework is drawn in the law regarding the field of application of the article. This uncertainty is also increased because the institutions applied in the criminal procedure process have different consequences on criminal sanctions. This is because only some of the institutions of substantive criminal law completely prevent the imposition of criminal sanctions on the perpetrator. Again, some institutions abolish the liability of the offender in both criminal law and misdemeanour law. In addition, in cases where some institutions are applied, it will be certain at a later time whether any sanction is imposed on the defendant for the offence. In this study, in order to identify the field of application of the rule, the institutions that are widely used in the criminal procedure process are examined under the titles of other punishability conditions, legal mechanisms of deferral and reasons terminating criminal case/sentence in terms of their effects on the sanction.

Keywords

Cases Where Punishment Cannot Be Imposed Due to a Crime, Concurrence of Offenses, Other Punishability Conditions, Legal Mechanisms of Deferral, Reasons Terminating Criminal Case/Sentence

GİRİŞ

Kabahatler Kanunu'nun 15. maddesinde içtima hususuna ilişkin olarak çeşitli düzenlenmeler yapılmıştır. Bu bağlamda birinci fıkrada, bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesine yol açan kişi hakkında; işlediği kabahatlerin tamamında yaptırım olarak idari para cezasının öngörüldüğü durumlarda bu yaptırımlardan daha ağır olanının uygulanacağı düzenlenmiştir. Bunun yanında idari para cezasına ek olarak diğer tür yaptırımların öngörüldüğü durumlarda da bu yaptırımların her birinin uygulanacağı ifade edilmiştir. Örneğin bir fiile ilişkin hem idari para cezasına hükmedileceği öngörülmüş hem de ilgili lisansın iptal edileceği düzenlenmişse her iki yaptırım da uygulanacaktır¹. İkinci fıkrada ise aynı kabahatin birden fazla kez işlenmesi halinde işlenen her kabahat için ayrıca ceza tayin edileceği ifade edilmiştir. Başka bir deyişle, burada gerçek içtima kuralı uygulanacaktır².

Üçüncü fıkrada ise kabahatler ve suçlar arasındaki içtima hususu düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; bir fiille tipiklik unsuru birbiriyle örtüşen³ kabahat ve suç normunun ihlal edildiği durumlarda yalnızca suç nedeniyle yaptırım uygulanabilecek ancak bu yaptırımın uygulanamadığı durumlarda kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulanabilecektir. Dolayısıyla, suç karşılığında ceza veya güvenlik tedbirlerine hükmedilmişse aynı fiil nedeniyle ayrıca idari yaptırma hükmedilemeyecektir. Bu husus, kabahatler ve suçlar arasında iki defa yargılanamama kuralının (ne bis in idem ilkesinin) uygulandığı anlamına gelmektedir⁴. Ancak kanunda kabahat dolayısıyla

¹ **Ulusoy**, Ali: İdari Yaptırımlar, 12 Levha Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 113.

² **Özgenç**, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 747 (Genel).

³ **Kangal**, Zeynel T.: Kabahatler Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 268 (Kabahatler).

⁴ **Akbulut**, Berrin: Kabahatler Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 498 (Kabahatler); **Yeğrim**, Korhan: Kabahatler Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s. 158; **Yalçın**, İsmail: Tüm Yönleriyle Kabahatler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007, s. 83; **Ulusoy**, s. 116-117; **Kangal**, Kabahatler, s. 264. Bu husus madde gerekçesinde de ifade edilmiş olup ilgili hükmün gerekçesi "*Bir fiil, bazı durumlarda hem suç hem de kabahat oluşturabilir. Maddenin üçüncü fıkrası, bu hallere özgü ve fakat sadece içtima ile ilgili bir hüküm içermektedir. Bu gibi durumlarda kişi hakkında sadece suçtan dolayı ceza veya güvenlik tedbirine hükmedilebilecektir; fiilin kabahat oluşturması dolayısıyla ayrıca idari yaptırım uygulanamayacaktır. Böylece, "non bis in idem" kuralına suçlarla kabahatler arasında da geçerlilik tanınmıştır. Ancak, suçtan dolayı ceza veya güvenlik tedbirine hükmedilemeyen hallerde, kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanabilecektir.*" şeklindedir.

ayrıca idari yaptırım uygulanacağına yönelik özel bir hüküm mevcutsa bu durumda kişi hakkında her iki yaptırım da uygulanacaktır⁵.

İçtima konusunun gündeme gelebilmesi için öncelikli olarak kabahat niteliğindeki bir fiilin aynı zamanda suç da oluşturması gerekmektedir. Bu bakımdan örneğin kabahatlerin taksirle de işlenebileceğine yönelik düzenleme (KK m. 9) dikkate alınarak taksirli hali suç olarak düzenlenmeyen bir eylemin işlenmesi sonucunda suçtan dolayı yaptırım uygulanmayacağı ve KK m. 15/3 hükmü gereğince kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulanmasının gerekeceği düşüncesi⁶ isabetli olmayacaktır. Zira ancak kasten işlenebileceği düzenlenmiş bir suça ilişkin taksirli eylem hiçbir şekilde suça vücut vermez ve içtima problemine yol açmaz.

Suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerin hangi durumları kapsadığı ilk bakışta net olarak tespit edilememektedir. Ceza muhakemesi sürecinde uygulanan kurumların cezai yaptırımlar üzerinde farklı sonuçlar doğurmaları da bu tespiti güçleştirmektedir. Söz gelimi maddi ceza hukuku kurumlarının bazıları faile herhangi bir ceza yaptırımının uygulanmasını tamamen engellemekteyken bazıları yalnızca uygulanan yaptırımın tür veya miktar bakımından hafifletilmesi sonucunu doğurmaktadır. Yine bazı kurumlar, failin gerek ceza hukuku sorumluluğunu gerekse de kabahatler hukuku bakımından sorumluluğunu kaldırmaktadır. Bu bağlamda örneğin hukuka uygunluk nedenlerinin bulunduğu durumlarda her iki alan bakımından da yaptırım uygulanamayacaktır. Bunun yanında bazı durumlarda da sanığa suç nedeniyle herhangi bir yaptırım uygulanıp uygulanmadığı ancak ilerideki bir zamanda kesinlik kazanacaktır. Örneğin sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı (HAGB) verildiğinde yaptırımın uygulanıp uygulanmadığı karar anında değil, sanığın denetim süresi içerisindeki davranışları neticesinde belli olacaktır.

Bu incelemede ceza yargılamasında uygulanan kurum sayısının fazlalığını düşündüğümüzde her bir kurumu tek tek değerlendirmemizin pratik açıdan mümkün olmadığını görüyor ve bu nedenle de yalnızca ceza yargılamasında sıklıkla başvurulanan kurumları; cezalandırılabilirliğin diğer şartları, erteleme kurumları ve dava veya ceza ilişkisini sona erdiren nedenler başlığı

⁵ **Kangal**, Kabahatler, s. 265; **Akbulut**, Kabahatler, s. 500; **Yeğrim**, s. 159.

⁶ **Kuntoğlu**, Ömer Faruk: “Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunması”, Bilişim Hukuku Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, 2021, s. 217; **Kart**, Aslıhan/**Ketizmen**, Muammer: “Kabahatler Kanunu’nun İçtima Hükümleri Açısından Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Suç ve Kabahatler ile Kurul’un İdari Ceza Kararlarına İlişkin Bir Değerlendirme”, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2019, s. 20.

altında incelemeyi uygun görüyoruz. Elbette suç teşkil eden bir fiil nedeniyle yaptırım uygulanıp uygulanmadığı ancak ceza muhakemesinin kesin hükümle sona ermesiyle birlikte netlik kazanacağından bu incelemede ilgili kararların kesinleştiğini kabul ederek açıklamalarda bulunuyoruz.

I. CEZALANDIRILABİLİRLİĞİN DİĞER ŞARTLARI

Suç; haksızlık teşkil eden bir fiilin ceza hukuku normlarında öngörülen tipikliği maddi ve manevi unsurlarını taşıması ve fiilin hukuka aykırılık unsurunu barındırması ile oluşmaktadır⁷. Bu aşamada kural olarak failin kusurlu olmasıyla birlikte cezalandırılabilmesi mümkündür. Ancak bazı durumlarda failin cezalandırılabilmesi imkânı çeşitli sebepler dolayısıyla ortadan kalkabilir ya da cezalandırılabilmesi için başka koşulların gerçekleşmesi aranabilir⁸. Bu bağlamda failin cezalandırılmasını engelleyen sebeplere şahsi cezasızlık sebepleri ile cezayı kaldıran veya azaltan şahsi sebepler, cezalandırılabilmesi için varlığı aranan şartlara ise objektif cezalandırılabilme şartları denilmektedir.

A. Şahsi Cezasızlık Sebepleri

Şahsi cezasızlık sebepleri, suç anında var olan ve yalnızca öngörülen şartları taşıyan kişinin cezalandırılmasını engelleyen kimi sebeplerdir⁹. Ceza muhakemesi sürecinde şahsi cezasızlık sebepleri nedeniyle failin cezalandıramadığı durumlarda da eylem haksızlık niteliğini korumakta ve suç varlığını sürdürmektedir¹⁰. Nitekim kanunda da şahsi cezasızlık sebeplerinin varlığında eylemin suç oluşturma özelliğini devam ettirdiği ifade edilmiştir (CMK m. 223/4-b). Bu sebepler ile faile yalnızca ceza hukuku bakımından bir sorumsuzluk tanınmıştır. Başka bir deyişle, eylemin haksızlık niteliği etkilenmediğinden failin tazminat sorumluluğu devam edecek¹¹ ve yine kendisine kabahat teşkil eden eylemi dolayısıyla idari yaptırım uygulanabilecektir¹².

⁷ **Koca**, Mahmut/Üzülmez, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 85-86.

⁸ **Dülger**, Murat Volkan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 870; **Koca/Üzülmez**, s. 376.

⁹ **Özgenç**, Genel, s. 753; **Koca/Üzülmez**, s. 380.

¹⁰ **Özbek**, Veli Özer/Doğan, Koray/Meraklı, Serkan/Bacaksız, Pınar/Başbüyük, İsa: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 183-184; **Özgenç**, Genel, s. 753; **Dülger**, s. 876.

¹¹ **Demiral Bakırman**, Büşra: Şahsi Cezasızlık Sebepleri ve Cezada İndirim Yapılmasını Gerekltiren Şahsi Sebepler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 105.

¹² Aynı doğrultuda bkz. **Yeğrim**, s. 158; **Yalçın**, s. 86.

B. Cezayı Kaldıran veya Azaltan Şahsi Sebepler

Bu sebepler; failin iradesine bağlı olan, suçun işlenmesinden sonraki bir anda ortaya çıkan ve failin cezalandırılması imkanını tamamen ortadan kaldıran veya faile verilecek cezadan indirim yapılması sonucunu doğuran şahsa bağlı sebeplerdir¹³. Cezayı azaltan şahsi sebeplerin varlığında hafifletilmiş de olsa cezai bir yaptırım uygulandığı için KK m. 15/3 gereğince ayrıca idari yaptırıma hükmedilmesi mümkün değildir. Bu nedenle de çalışmamızda etkin pişmanlık ve gönüllü vazgeçme kurumları, cezayı kaldırان şahsi sebepler bağlamında değerlendirilecektir.

1. Etkin Pişmanlık

Etkin pişmanlık; belirli suçlar açısından suçun tamamlanmasından sonra gündeme gelmekte ve failin suçun neticesini, yarattığı tehlikeyi veya mağdurun uğradığı zararı gidermeye yönelik davranışlarda bulunması sonucunda kendisine ceza verilmemesini sağlamaktadır¹⁴. Etkin pişmanlık hali, eylemin haksızlık niteliğini etkilememekte ve eylem suç vasfını sürdürmektedir¹⁵. Nitekim kanunda da etkin pişmanlık halinde eylemin suç oluşturma özelliğini devam ettireceği ifade edilmiştir (CMK m. 223/4-a).

Failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için icrai bir davranışta bulunması gerekmektedir¹⁶. Bu icrai davranışın mağdurun zararını giderme olarak somutlaştığı durumlarda zarar giderme eyleminin bir yaptırım türü olarak kabulü halinde kabahat dolayısıyla herhangi bir idari yaptırıma hükmedilemeyecek ancak aksi kabulde ise idari yaptırım uygulanabilecektir.

Ceza hukukunda yaptırımlar, yalnızca cezalardan ya da güvenlik tedbirlerinden oluşan tek izli bir yapıdan her ikisinin de öngörüldüğü iki izli bir yapıya dönüşmüştür. Bu değişimde itiyadi suçlular, akıl hastaları veya bağımlılar gibi kişilere uygulanan tipik cezaların bu kişilerin iyileşmelerine ve topluma kazandırılmalarına yetersiz kalması etkili olmuştur¹⁷. Ceza ve güvenlik tedbirleri marifetiyle suç sonucunda oluşan mağduriyetin giderilememesi nedeniyle yaptırımlar sistemine mağduriyeti giderici çeşitli mekaniz-

¹³ Özgenç, Genel, s. 768-769; Koca/Üzülmez, s. 381; Bakırman, s. 65.

¹⁴ Demirbaş, Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 540; Özgenç, Genel, s. 769; Dülger, s. 878; Koca/Üzülmez, s. 448.

¹⁵ Özgenç, Genel, s. 772; Bakırman, s. 66.

¹⁶ Baba, Yasemin: Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 48.

¹⁷ Nuhoglu, Ayşe: Ceza Hukukunda Emniyet Tedbirleri, Adil Yayınevi, Ankara 1997, s. 144-146.

malar eklenmiş ve bu tür düzenlemelerin bulunduğu yaptırım sistemleri üç izlilik sistemi olarak adlandırılmaya başlanmıştır¹⁸.

Türk Ceza Kanunu'nda ise iki izli yaptırım sistemi benimsenerek suç teşkil eden eylemlerin karşılığında uygulanacak yaptırımların cezalar ve güvenlik tedbirlerinden oluştuğu belirtilmiştir. Her ne kadar hapis cezalarının seçenek yaptırımlara çevrilebilmesi, ertelenebilmesi ya da HAGB kararının verilebilmesi için mağdurun uğradığı zararın giderilmesinin aranması üçüncü izin Türk Ceza Kanunundaki somut görünümüleri olarak değerlendirilse de¹⁹ failin, mağdurun zararını etkin pişmanlık kurumu çerçevesinde gidermesinin suç sonucunda uygulanan bir yaptırım türü olarak kabul edilemeyeceğini düşünmekteyiz²⁰. Bu nedenle de etkin pişmanlıktan yararlanan faile cezai yaptırım uygulanmadığı durumlarda aynı fiil nedeniyle idari yaptırım uygulanabilecektir.

2. Gönüllü Vazgeçme

Türk Ceza Kanunu'na göre gönüllü vazgeçme, failin suça ilişkin icra hareketlerine başladıktan sonra bunları tamamlama imkânına sahip olmasına rağmen iradi bir biçimde icra hareketlerine son vermesi veya suçun neticesinin ortaya çıkmasını engellemesidir. Gönüllü vazgeçme neticesinde faile teşebbüsten dolayı ceza verilmemekte ancak tamamlanan kısmın başka bir suç oluşturduğu durumda yalnızca bu suç nedeniyle yaptırım uygulanmaktadır. Vazgeçmeye rağmen eylem teşebbüs halindeki haksızlığını devam ettirmektedir²¹.

Kabahatlere teşebbüs ise kural olarak cezalandırılmamaktadır. Ancak aksinin belirtildiği durumlarda Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen teşebbüs ve gönüllü vazgeçme hükümleri uygulama alanı bulacaktır (KK m. 13). Bu bakımdan vazgeçmeden yararlanan failin her iki alan açısından da sorumsuzluğu bulunmaktadır. Ancak tamamlanan kısmın; tipiklik unsurları birbiriyle

¹⁸ **Nuhoğlu**, Ayşe: “Ceza Hukukunda Zararın Telafi Edilmesi”, Prof. Dr. Kenan Tunçomağ’a Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1997, s. 329; **Gödekli**, Mehmet: Ceza Hukukunda Güvenlik Tedbirleri ve Muhakeme Usulü, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 155-157; **Özel**, Rukiye: Ceza Hukukunda Üçüncü Şerit Yaptırım Olarak Mağduriyetin Giderilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul 2019, s. 54-55.

¹⁹ **Koca/Üzülmez**, s. 573.

²⁰ Aynı doğrultuda bkz. **Baba**, s. 130.

²¹ **Işıka**, Sertaç: Gönüllü Vazgeçme, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 43-44; **Yılmaz**, Enes: “Suçun Özel Bir Görünüş Şekli Olarak Gönüllü Vazgeçme”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 65, Sayı 4, 2016, s. 2559; **Koca/Üzülmez**, s. 441; **Bakırman**, s. 65.

örtüşen suç ve kabahati oluşturduğu durumlarda içtima hükümleri gereğince yalnızca suçtan dolayı yaptırım uygulanabilecek, unsurları birbirinden farklı olan suç ve kabahati oluşturduğu durumlarda ise hem kabahat hem de suç nedeniyle ayrı ayrı yaptırım uygulanacaktır. Bu kısmın yalnızca kabahat ya da yalnızca suç teşkil ettiği durumlarda ise içtima düzenlemeleri gündeme gelmeyecek ve ihlal edilen norma göre yaptırım uygulanacaktır.

C. Objektif Cezalandırılabilme Şartları

Objektif cezalandırılabilme şartları; suçun unsurlarına veya kusurluluğa dahil olmayan, fiilin haksızlığını veya hukuka aykırılığını etkilemeyen, failin cezalandırılabilmesi için varlığı aranan çeşitli koşullardır²². Hukukumuzda bir görüşe göre, bu şartlar olmaksızın suçun oluşabilmesi mümkün değilken²³, hâkim görüş olarak suçun unsurlarının tamamlanmasıyla birlikte oluştuğu ve objektif cezalandırılabilme şartlarının yalnızca cezalandırma üzerinde etkili olduğu savunulmaktadır²⁴. Bu görüşü benimseyen yazarlara göre objektif cezalandırılabilme şartları; gerek suçun unsurları gerekse de eylemin haksızlık niteliği veya failin kusuru ile herhangi bir ilgisi bulunmayan yalnızca suç politikasına göre cezalandırma ile ilgili olan ve cezalandırılabilirliğin alanını daraltan hususlardır.

Güncel tarihli Yargıtay CGK kararlarında da objektif cezalandırılabilme şartlarının suçun varlığını değil, failin cezalandırılabilirliğini etkilediği

²² **Üzülmmez, İlhan/Akkaş**, Ahmet Hulusi: “Suçun Yapısında Objektif Cezalandırılabilme Şartları”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 1-2, 2007, s. 72; **Taş**, Burak: “Objektif Cezalandırılabilme Koşulu İçeren Suçların Özel Görünüş Biçimleri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 26, Sayı 1, 2024, s. 708; **Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük**, s. 478.

²³ **Özgenç**, Genel, s. 774; **Koca/Üzülmmez**, s. 380. Bu görüşteki Kunter ise fiilin cezalandırılabilir olmasını suçun unsuru olarak ele almakta ve cezalandırılabilme unsurunun objektif cezalandırılabilme şartlarında olduğu gibi ek birtakım koşulların gerçekleşmesine bağlandığı durumlarda bu koşulların tamamlandığı anda suçun oluşacağını ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kunter**, Nurullah: Suçun Kanunî Unsurları, 2. Bası, Der Yayınları, İstanbul 2022, s. 182.

²⁴ **Dönmezer**, Sulhi/**Erman**, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt II, 15. Tıpkı Bası, Der Yayınları, İstanbul 2021, s. 16; **Kangal**, Zeynel T.: “Cezalandırılabilirliğin Objektif Koşulları”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 68, Sayı 1-2, 2010, s. 162-163; **Bekar**, Elif: Objektif Cezalandırılabilme Koşulları ve Bu Koşullar Bağlamında Türk Ceza Kanununda Yer Alan Suçlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 18; **Artuk**, Mehmet Emin/**Alşahin**, Mehmet Emin: “Objektif Cezalandırılabilme Şartı ve Zamanaşımı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 19, Sayı 2, 2013, s. 18; **Dülger**, s. 871-872; **Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük**, s. 480; **Demirbaş**, s. 232-233; **Üzülmmez/Akkaş**, s. 72; **Taş**, s. 708.

doğrultusunda çeşitli ifadelere yer verilmiştir²⁵. Biz de hâkim görüşü daha isabetli bulmakta ve objektif cezalandırılabilme şartlarının yalnızca cezalandırılabilmeyi etkilediğini düşünmekteyiz. Bu görüş doğrultusunda suçun unsurlarının tamamlandığı ancak objektif cezalandırılabilme şartlarının gerçekleşmediği durumlarda suçun varlığını sürdürdüğünü fakat fail cezalandırılmadığını kabul ettiğimizden içtima düzenlemeleri gündeme gelebilecek ve faile kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulanabilecektir.

II. ERTELEME KURUMLARI

Erteleme kurumları, kısa süreli hapis cezasının barındırdığı sakıncaların giderilmesi amacıyla özellikle daha önce suç işlememiş kişilerin zorunluluk olmadıkça cezaevlerine gönderilmeden cezanın özel önleme işleviyle uyumlu çeşitli yükümlülükler altında bırakılarak toplum içerisinde ıslah edilmesini

²⁵ “Maddede geçen aleyhine aciz belgesi aldığını veya alacaklının alacağını alamadığını ispat etmesi şartları objektif cezalandırılabilme şartı niteliği taşımaktadır. Objektif cezalandırılabilme şartları, suçun oluşması için değil failin cezalandırılabilmesi için aranmaktadır. Dolayısıyla fail suçun unsurlarını gerçekleştirmekle beraber, şart gerçekleşmediğinde cezalandırılmayacaktır.” Yarg. CGK., T. 16.09.2021, E. 2020/463, K. 2021/407, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15.10.2024); Benzer biçimde Yargıtay CGK, TCK m. 285 hükmünde düzenlenen gizliliğin ihlali suçuna yönelik yaptığı incelemede 285/1-a ve b bentlerinde düzenlenen şartların objektif cezalandırılabilme şartları olduğunu ve birinci fıkrada ifade edilen soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilmesi fiilinin bu şartlar olmadan da tipik haksızlık (suç) teşkil ettiğini belirtmiştir. “Kanun’un lafzı bakımından değerlendirme yapıldığında 285. maddenin birinci fıkrasında kullanılan “bu suçun oluşabilmesi için” ifadesi ile kastedilen cezalandırılabilir bir fiilin varlığı için aranan koşullardır. Kanun koyucu bilinçli bir tercih olarak öncelikle soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilmesini tipik haksızlık olarak ortaya koymuştur. Ancak kanun koyucu bu tipik haksızlığın cezalandırılabilir bir haksızlık olarak kabul edilebilmesi için (a) ve (b) bendinde sayılan koşullardan birinin gerçekleşmesi zorunluluğunu getirmiştir. Buna göre failin bu suçtan dolayı cezalandırılabilmesi için soruşturma işleminin içeriğini açıklaması yeterli olmayıp, yapılan açıklama nedeniyle (a) veya (b) bendinde sayılan koşullardan birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. // Sonuç olarak kanunun lafzı, gerekçesi ve doktrindeki görüşleri bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde, 285. maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bendindeki koşulların objektif cezalandırılabilme şartı olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Soruşturma evresinde yapılan bir işlemin içeriğinin açıklanması ile tipik haksızlık gerçekleşmektedir. Ancak bu suçtan dolayı failin cezalandırılabilmesi için (a) veya (b) bendinde öngörülen objektif cezalandırılabilme şartlarından birinin gerçekleşmesi gerekir. Dolayısıyla soruşturma evresinde yapılan bir işlemin içeriğinin alenen açıklanması şeklindeki fiilden dolayı failin cezalandırılabilmesi için (a) bendinde sayılan koşullardan birinin veya (b) bendinde sayılan koşulun gerçekleşmesi yeterlidir.” Yarg. CGK., T. 15.02.2023, E. 2019/26, K. 2023/91, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15.10.2024)

sağlamaktadır²⁶. Bu kurumların uygulanabilmeleri için failin gösterdiği iyi halli davranışlarının gelecekte suçtan uzak duracağı doğrultusunda bir kanaat uyandırması gerekmektedir.

A. Hapis Cezasının Ertelenmesi

Hapis cezasının ertelenmesi; belirli miktardaki cezalar açısından gündeme gelen, cezanın bireyselleştirilmesini amaçlayan ve sanığın denetim süresi içerisinde çeşitli yükümlülüklerle tabi kılınması suretiyle hükmedilen hapis cezasının infazının şartlı olarak ertelendiği kurumdur²⁷. Öngörülen denetim süresinin iyi halli geçirilmesiyle ceza infaz edilmiş sayılacak, aksi takdirde ise ertelenen cezanın bir bölümü veya tamamı infaz kurumunda çektirilecektir. Dolayısıyla her iki ihtimalde de faile suç nedeniyle yaptırım uygulanmış olacağından ertelenen fiil açısından idari yaptırım tesis edilmesi mümkün olmayacaktır.

B. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (Ertelenmesi)

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, belirli cezalar bakımından gündeme gelerek kanunda öngörülen şartları taşıyan sanığın mahkûmiyetine yönelik kurulan hükmün açıklanmasının ertelenmesidir. Açıklanması ertelenen bu hükmün herhangi bir hukuki sonuç doğurmaması sanığın öngörülen tedbirlere uygun davranarak denetim süresi içerisinde başka bir suçu kasten işlememesi şartına bağlanmakta ve bu yükümlülüklerin ihlali halinde hüküm açıklanmaktadır. Bu süre zarfında mahkûmiyet hükmünün denetim süresi boyunca askıda kaldığı ifade edilmektedir²⁸.

²⁶ **Denizhan**, Hüseyin: “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Erteleme Üzerine Bir İnceleme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 65, 2006, s. 217; **Ünlü**, Abdurrahman: “Hapis Cezasının Ertelenmesi”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2018, s. 6-7; **Şare**, Ersin: “Türk Hukuk Sisteminde Kabul Edilen Erteleme Kurumları Üzerine İnceleme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt 26, Sayı 111, 2014, s. 164; **Temiz Gül**, Yağmur: Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 152.

²⁷ **Dönmezer**, Sulhi/**Erman**, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt III, 14. Bası, Der Yayınları, İstanbul 2020, s. 240 (Cilt III); **Özgenç**, İzzet: “Bir Ceza İnfaz Rejimi Olarak Erteleme”, Anayasa Yargısı, Cilt 17, Sayı 1, 2001, s. 128; **Turhan**, Faruk: “Yeni Türk Ceza Kanunu’na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 3-4, 2006, s. 28; **Koca/Üzülmez**, s. 609; **Ünlü**, s. 7.

²⁸ **Sarıgül**, Ali Tanju: “Türk ve Alman Hukukunda Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 118, 2015, s. 131 **Güngör**, Devrim/**Toroslu**, Haluk: “Müsadere ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması İlişkisi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 65,

HAGB kararının verildiği durumlarda temelde iki farklı karar bulunmaktadır. Bu kararlardan biri sanığın üzerine atılı suçu işlediğini gösteren mahkûmiyet, diğeri ise bu mahkûmiyet hükmünün hukuki sonuç doğurmasını erteleyen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararıdır²⁹. Hakkında HAGB kararı verilen sanık açısından henüz bu aşamada suçtan dolayı yaptırım uygulanıp uygulanmadığı kesin bir biçimde belli değildir. Zira HAGB kararının verildiği anda suç karşılığında herhangi bir cezai yaptırım uygulanmamış olsa da denetim süresinin iyi halli geçirilmemesi neticesinde hükmün açıklanması ve sanığa işlediği suç nedeniyle yaptırım uygulanması mümkündür. Bu noktada denetim süresi içerisinde ne sanık üzerine atılı suçtan tam olarak beraat etmiştir ne de bu suç nedeniyle tam olarak mahkûm edilmiştir³⁰.

Henüz suç nedeniyle yaptırımın uygulanıp uygulanamayacağı netleşmeden idari yaptırımı uygulamak ve bu belirsizliğe rağmen cezayı tahsil etmek isabetli olmadığı gibi kanun hükmünü açıkça ihlal edecektir. Bu bakımdan kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulanabilmesi için denetim süresinin sona ermesi gerektiğini düşünmekteyiz. Zira denetim süresi iyi halli geçirildiğinde hüküm ortadan kaldırılarak düşme kararı verileceğinden suç nedeniyle yaptırım uygulanmamış olacak ve kabahat nedeniyle idari yaptırımı hükmedilebilecektir³¹. Aksi durumda da HAGB kararı kaldırılarak hüküm açıklanacağından, sanık suç teşkil eden eylemi neticesinde cezalandırılmış olacak, açıklanan hükümdeki hapis cezasının ertelenmesi ya da seçenek yaptırımlara çevrilmiş olması da suç nedeniyle yaptırım uygulandığı

Sayı 4, 2016, s. 1976; **Yılmaz**, Enes: “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Sanık Hakkında Sonuç Doğurmaması Üzerine Bir Değerlendirme”, Kırıkkale Hukuk Mecmuası, Cilt 1, Sayı 2, 2021, s. 275; **Keskin**, İbrahim: “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararları ve Disiplin Soruşturmalarına Etkisine Dair Bir Değerlendirme”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 54, 2023, s. 2; **Güngör**, Devrim/**Okuyucu Ergün**, Güneş: “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 65, Sayı 4, 2016, s. 1955; **Şare**, s. 176.

²⁹ **Güneş**, Seyithan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 8; **Yıldırım**, Akif/**Duman**, Özgür: “Adalet Yolunda Bir ‘Nehir Sınavı’ Mücadelesi: Mülkiyet Hakkı, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumu ve Müsadere”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 67, Sayı 1, 2018, s. 149; **Akyıldız**, Anıl: ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar’, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Sayı 3, 2020, s. 81; **Güngör/Okuyucu Ergün**, s. 1955.

³⁰ **Kaya**, Emir: “İnsan Hakları Açısından Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 3, 2013, s. 414.

³¹ Aynı doğrultuda bkz. **Akbulut**, Kabahatler, s. 503; **Kangal**, Kabahatler, s. 433.

gerçeğini değiştirmeyecektir. Bu durumda içtima hükümleri gereğince kişiye ayrıca idari yaptırım uygulanması mümkün değildir.

C. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı; Cumhuriyet savcısının, kamu davasının açılmasına yönelik sahip olduğu yetkiden belirli durumlarda ve belirli süreliğine tek taraflı olarak vazgeçmesidir³². HAGB kararında olduğu gibi kamu davasının açılmasının ertelendiği durumlarda da şüpheliye suç nedeniyle yaptırım uygulanıp uygulanmadığı ancak erteleme süresinin sonunda kesinleşecektir. Zira erteleme süresinde kasıtlı bir suç işlenmesi durumunda kamu davası açılacak ve suç sübuta erdiği takdirde faile cezai yaptırım uygulanabilecektir. Ancak bu sürede kasıtlı bir suç işlenmezse özel hüküm gereği kovuşturmaya yer olmadığı kararı (KYOK) verileceğinden suç nedeniyle yaptırım uygulanmamış olacak ve idari yaptırım uygulanabilmesi mümkün hale gelecektir³³. Bu nedenle de HAGB kurumuna ilişkin yukarıdaki açıklamalarımızda ifade ettiğimiz gerekçeyle idari yaptırım uygulanabilmesi için erteleme süresinin sona ermesi gerektiğini düşünmekteyiz.

D. Erteleme Kurumlarının Kabahatlere İlişkin Zamanaşımı Süreleri Bakımından Etkileri

Hapis cezasının ertelenmesi kararından farklı olarak; fail hakkında HAGB ya da kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiğinde kabahat dolayısıyla idari yaptırımın uygulanabilmesi için öngörülen beş yıllık denetim/erteleme süresinin sona ermesi gerektiğini yukarıda ifade etmiştik. Ancak bu süre zarfında kabahatlerin zamanaşımına uğrayıp uğramayacağı ayrı bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

Bu noktada kabahat teşkil eden fiillerin aynı zamanda suç da teşkil etmesi durumunda suça ilişkin dava zamanaşımı hükümlerinin uygulanacağını ifade eden Kabahatler Kanunu m. 20/5 hükmü gündeme gelecektir. Bu düzenleme ile hem TCK m. 66 vd. hükümleri hem de diğer kanunlarda yer alan dava zamanaşımını durduran veya kesen tüm düzenlemeler kabahatler bakımından da uygulama alanı bulacaktır³⁴. İşte bu nedenle hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı veya kamu davasının açılmasının ertelendiği durumlarda, dava zamanaşımının işlemeyeceğine yönelik kurallar (CMK m. 231/8 ve

³² Yavuz, Hakan A.: Ceza Muhakemesinde Kovuşturmaya Alternatif Yöntemler, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 214.

³³ Aynı doğrultuda bkz. Yalçın, s. 87; Kangal, Kabahatler, s. 434.

³⁴ Aynı doğrultuda bkz. Kangal, Kabahatler, s. 442.

CMK m. 171/4) gereğince kabahatler bakımından da soruşturma zamanaşımının duracağını kabul etmek gerekecektir³⁵.

III. DAVA VEYA CEZA İLİŞKİSİNİ SONA ERDİREN NEDENLER

Türk Ceza Kanunu'nda dava veya ceza ilişkisini düşüren haller olarak; ölüm, af, zamanaşımı, şikâyetten vazgeçme ve önödeme kurumları düzenlenmiştir. Yine Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenen uzlaştırma kurumu da bu bağlamda değerlendirilmektedir³⁶. Bu gibi durumlar nedeniyle dava veya ceza ilişkisinin sonlanması, eylemin geçmişe dönük olarak suç teşkil etmediği anlamına gelmemektedir³⁷.

A. Sanığın Ölümü ve Zamanaşımı

Sanığın ölümü TCK'daki ölüme ilişkin düzenlemelerin ve anayasal bir ilke olan ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin birlikte yorumlanması sonucunda hem ceza verilememesine hem de idari yaptırım uygulanamamasına yol açmaktadır³⁸.

Yine dava zamanaşımı özel hüküm gereğince, ceza zamanaşımı ise niteliği nedeniyle aynı sonucu doğurmaktadır. Şöyle ki, KK m. 20/5 hükmünde kabahati oluşturan fiilin suç da teşkil etmesi durumunda suça ilişkin dava zamanaşımı hükümleri uygulanacağı açıkça düzenlenmiş olduğundan suç bakımından dava zamanaşımına uğrayan bir eylem kabahatler hukuku bakımından da zamanaşımına uğrayacaktır. Yine ceza zamanaşımı nedeniyle hükmedilen ceza infaz edilemese de bu durum sanığa suç karşılığında yaptırım uygulandığı gerçeğini değiştirmeyeceğinden ayrıca idari yaptırım uygulanması mümkün değildir.

B. Af

1. Genel Af

Genel af, hükmolunan cezayı tüm sonuçlarıyla beraber ortadan kaldıran af türüdür. Aynı zamanda genel affın; kamu davasının açılmasını engelleme, devam eden yargılamalar açısından düşme sebebi teşkil etme ve cezanın infazını engelleme işlevi de bulunmaktadır. Mahkûmiyet hükmü kurulduktan

³⁵ Aynı doğrultuda bkz. **Kangal**, Kabahatler, s. 433-434.

³⁶ **Koca/Üzülmmez**, s. 806 vd.; **Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük**, s. 814.

³⁷ **Koca/Üzülmmez**, s. 749; **Dülger**, s. 1038; **Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük**, s. 767.

³⁸ Aynı doğrultuda bkz. **Yalçın**, s. 123.

sonra genel afftan yararlanan hükümlü serbest bırakılacak, söz konusu mahkûmiyet adli sicilden silinecek, erteleme hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmeyecek ve tekerrür nedeniyle cezanın ağırlaştırılması sonucunu doğurmayacaktır³⁹.

Genel affa rağmen güvenlik tedbirleri uygulanmaya devam edilecektir⁴⁰. Yine af kanunları disiplin cezalarını veya idari para cezalarını etkilemediğinden bu tür cezalara ilişkin affın ilgili kanunda açıkça belirtilmesi gerekmektedir⁴¹. Af kararından sonra aynı fiil nedeniyle idari yaptırım uygulanıp uygulanamayacağı ise affın hangi aşamada geldiğine göre değişmektedir. Zira kişinin mahkûmiyetine yönelik bir kere hüküm kurulduktan sonra fiilin affa uğradığı durumlarda halihazırda suç nedeniyle yaptırım uygulanmış olduğundan bu yaptırım infaz edilmemiş olsa dahi ayrıca kabahat nedeniyle idari bir yaptırım tesis edilemeyecektir⁴². Ancak sanığın mahkûmiyetine yönelik herhangi bir hüküm kurulmadan af kanunu yürürlüğe girer ve bu nedenle de davanın düşmesine karar verilirse suç nedeniyle yaptırım uygulanamamış olacak ve idari yaptırıma hükmedilebilecektir.

2. Özel Af

Özel af, hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son veren veya bu cezanın infaz kurumunda çektirilecek süresini azaltan ya da hükmedilen hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesini sağlayan af türüdür. Dolayısıyla

³⁹ **Soyaslan**, Doğan: “Af”, Anayasa Yargısı, Cilt 17, Sayı 1, 2001, s. 419; **Altunkaş**, Aysun: “Türk Ceza Hukukunda Af”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 166, 2023, s. 25-26; **Can**, Sibel: “Türk Hukukunda Af Kurumu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 65, Sayı 4, 2016, s. 1306; **Akbulut**, İlhan: “Türk Hukukunda Af”, Yargıtay Dergisi, Cilt 21, Sayı 4, 1995, s. 456 (Af); **Dönmezer/Erman**, Cilt III, s. 414.

⁴⁰ **Sözüer**, Adem: “Türk Hukukunda Af, 4454 ve 4616 Sayılı Kanunlarda Öngörülen Şartla Salıverilme ve Ertelemeye İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği ile Bu Hükümlerin Anayasaya Uygunluğu Sorunu”, Anayasa Yargısı, Cilt 17, Sayı 1, 2001, s. 249; **Artuç**, Mustafa: Hüküm Kurma Sanatı, 11. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 847; **Hakeri**, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 676; **Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük**, s. 772; **Demirbaş**, s. 791.

⁴¹ **Nazaroğlu**, Yavuz: “Genel Olarak İdari Para Cezalarının Para Cezaları İçindeki Yeri ve Nitelikleri”, Danıştay Dergisi, Sayı 14-15, 1974, s. 107; **Koca**, Mahmut: “Özel Af ile İnfaz Rejimine İlişkin Düzenlemelerin Özellikleri (7242 Sayılı Kanun’la Değiştirilen İnfaz Kanunu’nun Geçici 6. Maddesinin Hukuki Niteliği ve Anayasa Mahkemesinin Kararının Değerlendirilmesi)”, Anayasa Yargısı, Cilt 38, Sayı 1, 2021, s. 15; **Döner**, Ayhan: “Cezai ve İdari Yaptırımların Farklılığı Bağlamında TBMM’nin Af Yetkisi”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 3-4, 2008, s. 49-50; **Dönmezer/Erman**, Cilt III, s. 397-398; **Altunkaş**, s. 28; **Akbulut**, Af, s. 456; **Can**, s. 1308; **Sözüer**, s. 250; **Artuç**, s. 848.

⁴² Aynı doğrultuda bkz. **Akbulut**, Kabahatler, s. 503.

sıyla özel affa genel affın aksine suç karşılığında uygulanan mahkûmiyet hükmü varlığını korumaktadır⁴³. Af sonucunda cezanın türü veya infaz süresi değiştirilse de mahkûmiyet kararı ve suç karşılığında uygulanan cezai yaptırım varlığını koruyacağından kabahatler hukuku bağlamında aynı fiil nedeniyle idari yaptırım uygulanamayacaktır⁴⁴.

C. Şikâyet

Suçların soruşturulması ve kovuşturulması süreci kural olarak re'sen yürütülmektedir. Ancak ceza kanunlarında bazı suçlar açısından bu süreçlerin başlatılabilmesi ve yürütülebilmesi suçtan zarar görenin yapacağı geçerli bir şikâyet şartına bağlanmıştır⁴⁵. Bu tür suçlar bakımından şikâyet şartının gerçekleşmemesi yapılacak tüm muhakeme işlemlerine engel olmaktadır⁴⁶. Ancak kovuşturma aşamasına geçildikten sonra sanığın eyleminin şikâyete bağlı bir suç teşkil ettiğinin anlaşılması halinde mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmemişse yargılamaya devam edilecek ve sanığın mahkûmiyetine yönelik hüküm kurulabilecektir (CMK m. 158/7)⁴⁷. Elbette bu durum, soruş-

⁴³ Altunkaş, s. 39-40; Can, s. 1309; Akbulut, Af, s. 459; Hakeri, s. 677; Koca, s. 15; Döner, s. 46.

⁴⁴ Aksi bir görüş olarak doktrinde Yalçın tarafından özel affa uğramış eylemler açısından da kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulanabileceği ifade edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yalçın, s. 85.

⁴⁵ Özgenç, Genel, s. 780; Dülger, s. 880.

⁴⁶ Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 631; Koca/Üzülmez, s. 385.

⁴⁷ “Maddenin altıncı (yedinci) fıkrasında öngörülen hüküm gereğince, yürütülen soruşturmaya konu eylemin takibi şikâyete bağlı olmayan bir suçu oluşturduğu düşüncesiyle hareket eden Cumhuriyet savcısının dava açması üzerine kovuşturma evresine geçildikten sonra eylemin gerçekte takibi şikâyete tâbi olan bir suçu oluşturduğunun anlaşılması halinde mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde yargılamaya devam edilecektir. Soruşturma aşamasından itibaren takibi şikâyete bağlı bir suç oluşturduğu açıkça anlaşılan eylemler bakımından hak sahibi tarafından süresinde yapılmış bir şikâyet bulunmadığı halde bu husus dikkate alınmaksızın kamu davası açılmış ve kovuşturma evresine geçilmiş olması, şikâyetin süresinde yapılmadığı gerçeğini değiştirmeyecektir. Zira burada eylemin takibi şikâyete bağlı bir suç oluşturduğunun kovuşturma aşamasında anlaşılmasından bahsetmek mümkün olmayacaktır. Sözgelimi, mağdurun ayakkabısının çalındığı düşüncesiyle yürütülen soruşturma sonucunda hırsızlık suçundan açılan kamu davasında kovuşturma aşamasına geçildikten sonra eylemin gerçekte TCK’nın 155/1. maddesi kapsamında takibi şikâyete bağlı “güveni kötüye kullanma” suçunu oluşturduğunun tespiti halinde mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde yargılamaya devam edilecektir. Buna karşın eylemin soruşturma aşamasında da takibi şikâyete bağlı güveni kötüye kullanma suçu olarak kabul edilip, süresinde şikâyet de bulunmamasına rağmen TCK’nın 155/1. maddesi sevkıyla kamu davası açılmış olsa bile yargılamaya devamla sanığın cezalandırılmasına karar verilmesi mümkün olmayacak, hak sahibi ta-

turma aşamasından itibaren açıkça şikâyetle bağlı olduğu anlaşılan fiiller açısından uygulanmayacaktır⁴⁸.

Şikâyet hakkının kullanılmasından önce bu hakkın kullanılmayacağını açıklanmasıyla şikâyetten feragat edilebileceği gibi⁴⁹ şikâyet hakkı kullanıldıktan sonra da yargılamanın her aşamasında şikâyetten vazgeçilebilir⁵⁰. Hükmün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme ise aksi belirtilmediği sürece infazı engellememektedir. Şikâyetten vazgeçme, aksi kanunda belirtilmediği müddetçe kovuşturma aşamasında iki taraflı bir işlem halini almaktadır⁵¹. Bu bağlamda vazgeçme, sanığa sorulacak ve sanığın vazgeçmeyi kabul etmemesi durumunda yargılamaya devam edilecektir. Yargılama sonucunda suçun işlenmediğinin ortaya konulduğu veya işlendiğine yönelik şüphenin giderilemediği durumlarda beraat kararı verileceği açıktır ancak suçun sübuta erdiği durumlarda hangi kararın verileceği tartışmalıdır.

Bu noktada çeşitli yazarlarca; düşme kararının⁵², ceza verilmesine yer olmadığı kararının⁵³ veya mahkûmiyet kararının⁵⁴ verilmesinin gerektiği ifade edilmiştir. Uygulamada çoğunlukla düşme kararı verilse de zaman zaman diğer kararların verildiğine de rastlanılmaktadır⁵⁵. Yargıtay CGK ise

rafindan süresinde yapılmış bir şikâyetin bulunmaması nedeniyle kamu davası düşme kararı ile sonuçlandırılacaktır.” Yarg. CGK., T. 10.03.2015, E. 2014/15, K. 2015/38 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 12.11.2024); Aynı doğrultuda bkz. Yarg. 1. CD., T. 01.11.2021, E. 2021/11569, K. 2021/13767 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 12.11.2024).

⁴⁸ **Çalışkan**, Suat: Tüm Yönleriyle Şikâyet, Platon Plus Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 21-22.

⁴⁹ **Yılmaz**, Zekeriya: Ceza Hukukumuzda Şikâyet, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 37 (Şikâyet); **Dönmezer/Erman**, Cilt III, s. 470; **Artuç**, s. 950; **Hakeri**, s. 106.

⁵⁰ **Özgenç**, Genel, s. 1107; **Artuç**, s. 952; **Çalışkan**, s. 23.

⁵¹ **Güngör**, Devrim: Şikâyet Kurumu, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 83; **Artuç**, s. 968-970; **Hakeri**, s. 107; **Yenisey/Nuhoğlu**, s. 637.

⁵² **Albayrak**, Mustafa: “Şikâyetle Tabi Suçların Özellikleri ve Bu Suçlara Bağlanan Hukuki Sonuçlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 77, 2008, s. 290; **Artuç**, s. 971; **Çalışkan**, s. 41; **Yenisey/Nuhoğlu**, s. 637.

⁵³ **Tan**, Mehmet: Karşılaştırmalı – Gerekçeli – Açıklamalı – İçtihatlı – Özetli Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011, s. 2613; **Hakeri**, s. 107; **Yılmaz**, Şikâyet, s. 46.

⁵⁴ **Öntan**, Yaprak: “Şikâyetle İlişkin Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 69, Sayı 4, 2020, s. 1657-1658.

⁵⁵ Düşme kararı verilmesi gerektiğine ilişkin bkz. **Yarg. 1. CD., T. 13.12.2021, E. 2021/12452, K. 2021/14937** (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17.11.2024); **Yarg. 2. CD., T. 14.03.2012, E. 2010/8736, K. 2012/6299** (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17.11.2024). Ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi gerektiğine ilişkin bkz. **Yarg. 3. CD., T. 14.11.2011, E. 2011/15036, K. 2011/16572** (Lexpera

bu konuda vazgeçmeyi kabul etmeyen sanık bakımından devam eden yargılama neticesinde kovuşturma şartının ortadan kalkmış olması dolayısıyla düşme kararının verilmesinin gerektiğini ifade etmiştir⁵⁶. Kanaatimizce de vazgeçmeyi kabul etmeyen sanık açısından suçun sübut bulunduğu durumlarda düşme kararı verilmesi daha isabetlidir. Zira şikâyetten vazgeçmenin sanığın kabulü şartına bağlanmasının asıl nedeni kendisine aklanarak beraat etme imkânının tanınmasıdır. Bu bakımdan vazgeçme sonrasında yargılamaya devam edilmesinde menfaati olan kişi suçtan zarar gören değil bizzat sanıktır. Dolayısıyla sanığın aklanma iradesi ve isteği doğrultusunda devam edilen yargılamada mahkûmiyet kararına hükmedilmeyerek sanığın hukuki durumunun ağırlaştırılmaması gerekmektedir.

Sonuç olarak ilk defa kovuşturma aşamasında şikâyete tabi olduğu anlaşılan suçlar hariç şikâyet hakkının kullanılmaması, şikâyetten feragat edilmesi ya da şikâyetten vazgeçilmesi halinde sanığa suç nedeniyle herhangi bir cezai yaptırım uygulanamayacak ancak kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulanabilecektir.

D. Önödeme

Önödeme, kanunda öngörülen belirli şartları taşıyan suçlar bakımından gündeme gelerek Cumhuriyet savcısı ya da hâkimin kanunda öngörülen usullere uygun olarak belirlediği miktardaki paranın fail tarafından ödenmesiyle hakkında kamu davasının açılmasını engellemekte ya da açılmış olan davanın düşmesi sonucunu doğurmaktadır⁵⁷.

Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17.11.2024). Mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiğine ilişkin bkz. **Yarg. 18. CD., T. 25.04.2016, E. 2016/217, K. 2016/8619** (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17.11.2024); **Yarg. 18. CD., T. 30.10.2018, E. 2018/6021, K. 2018/13813** (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17.11.2024).

⁵⁶ “*Lâkin vazgeçme kabul edilmemiş ise yargılamaya devam olunmalı, suçun sabit olduğunun anlaşılması hâlinde sanığın beraatına, suçun sabit olduğunun anlaşılması durumunda ise mahkûmiyet yerine davanın düşmesine karar verilmelidir. Çünkü şikâyetten vazgeçilmesiyle, kamu yararından ziyade bireyin çıkarını daha yakından ilgilendiren suçlar bakımından failin cezalandırılmasında kamu düzeni bakımından zorunluluk kalmamıştır. Kanun'un altıncı fıkrasındaki “etkilemez” ibaresini yasa koyucu sanık lehine düzenlemiş olup bunun aleyhe yorumlanamayacağı ve yargılanarak aklanma hakkı bulunan sanığın gerekirse cezalandırmayı göze aldığı sonucuna ulaşamayacağı kabul edilmelidir.*” **Yarg. CGK., T. 15.10.2020, E. 2018/589, K. 2020/421** (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17.11.2024)

⁵⁷ **Gültekin, Özkan**: “Yeni Türk Ceza Hukukunda Ön Ödeme ve Uygulaması”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt 2, Sayı 5, 2007, s. 204; **Koca/Üzülmez**, s. 798; **Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük**, s. 809-810; **Yavuz**, s. 218.

Önödemenin uygulanacağı suçlarda failin ödemesi gereken miktara ilişkin hesaplama kanunda öngörülen soyut cezalar üzerinden yapılmaktadır. Bu bağlamda;

- Yalnızca adli para cezası maktu olarak öngörülmüşse bu miktar, nispi ise aşağı sınırı,
- Hapis cezası öngörülmüşse aşağı sınırının her bir gün için yüz Türk Lirası ile çarpılması ile bulunacak miktar,
- Hem hapis cezası hem de adli para cezası öngörülmüşse, hapis cezası için bir üst bende göre belirlenecek miktar ile adli para cezasının aşağı sınırının soruşturma/yargılama giderleriyle birlikte ödenmesi sonucunda şüpheli veya sanık hakkında KYOK ya da düşme kararı verilecektir (TCK m. 75/1).

Ödemenin yapılması kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararının bir sonucu olmadığından ceza infazı olarak değerlendirilmemektedir⁵⁸. Ancak ödeme miktarı olarak belirlenen bu bedelin “herhangi bir bedel” olmadığı, suç teşkil eden eyleme dair gün para cezası sistemine göre öngörülen yaptırımların maddileştirilmesi sonucunda ortaya çıktığı göz ardı edilmemelidir. Bu husus nazara alındığında, önödemede bulunan fiil açısından mahkûmiyet kararı verilmemiş ve faile teknik anlamda yaptırım -ceza veya güvenlik tedbirleri- uygulanmamış olsa da ilgili fiil açısından suçtan dolayı yaptırım uygulanmadığı ileri sürülerek idari yaptırıma hükmedilmesinin adaleti zedeleyeceği ve hukuka uygun olmayacağı kanaatindeyiz. Ancak elbette bu yorumdan failin ceza mahkumiyetinin sonuçlarıyla karşılaşacağı ve bu nedenle de

⁵⁸ **Yenidünya**, A. Caner: “Yargıtay Kararları Işığında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Önödeme Kurumu”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt 11, Sayı 127, 2013, s. 55; **Bozbayındır**, Ali Emrah: “Önödeme ve Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi”, Dr. Dr. H. c. Silvia Tellenbach’a Armağan (Seçkin Yayıncılık), Ankara 2018, s. 884-885; **Erdin**, Selim: Önödeme (TCK m. 75), Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 69; **Yavuz**, s. 221. Yargıtay da bir kararında ödenmesi talep edilen paranın, “para cezası” niteliğinde olmadığını yalnızca ilgili maddeye göre “belirlenen miktar para” niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. İlgili karar için bkz. **Yarg. CGK., T. 24.09.2002, E. 2002/188, K. 2002/317** (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 21.11.2024). Ancak doktrinde aksi bir görüş olarak önödemenin yargılamasız cezalandırmanın bir türü olduğu ve hazırlık soruşturmasından sonra doğrudan doğruya infazın gerçekleştirildiği de savunulmuştur. İlgili görüş için bkz. **Karaaslan**, Erol/**Aksakal**, Kemal/**Çetin**, Ali: “Ceza Yasamızda Önödeme Kurumu”, Prof. Dr. Mahmut Tevfik Birsell’e Armağan (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları), 2001, s. 549; **Yurtcan**, Erdener: “İçtihadı Birleştirme Kararı Dolayısıyla Önödeme Üzerine Düşünceler”, Yargıtay Dergisi, Cilt 10, Sayı 3, 1984, s. 230-231; **Dönmezer/Erman**, Cilt III, s. 496; **Temiz Gül**, s. 201; **Hakeri**, s. 690.

önödemenin erteleme veya tekerrür hükümleri gibi çeşitli kurumları etkileyeceği anlamı çıkarılmamalıdır.

E. Uzlaştırma

Onarıcı adalet yöntemlerinden biri olarak uzlaştırma, tarafsız bir uzlaştırmacı eşliğinde yürütülen görüşmeler neticesinde mağdur ve failin uzlaşmasıyla ceza muhakemesinin yargılama yapılmaksızın sona erdirilmesini sağlayan alternatif bir uyuşmazlık çözüm yoludur⁵⁹. Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği m. 33 hükmünde uzlaştırmada herhangi bir edimin üstlenilmesinin zorunlu olmadığı, üstlenilen edimin mağdurun uğradığı zararın tazmin edilmesi gibi maddi bir edim veya yalnızca özür dilenmesi gibi manevi bir edim olabileceği ifade edilmiştir. Bu bakımdan üstlenilen edimin yaptırım olarak değerlendirilemeyeceğini düşünmekteyiz. Zira kararlaştırılan edim; suça ilişkin öngörülen yaptırımla herhangi bir bağlantısı bulunmaksızın mağdurun talebine göre artan, azalan veya hiç olmayan bir edimdir.

Üstlenilen edimin eksiksiz bir biçimde yerine getirildiği durumlarda soruşturma aşamasında KYOK, kovuşturma aşamasında ise düşme kararı verilecektir. Bu durumda edimini yerine getirerek uzlaştırmadan yararlanan fail açısından suç nedeniyle yaptırım uygulanmamış olacak ve kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulanabilecektir.

Ancak bu edimin yerine getirilmesinin gelecekteki bir tarihe bırakılması durumunda ya da edimin taksitler halinde yerine getirilmesinin kararlaştırılması veya edimin bir davranışla tükenmeyen, başka bir deyişle süreklilik arz eden bir nitelik taşıması halinde durum farklılaşmaktadır. Bu tür durumlarda soruşturma aşamasında ilgili maddelerdeki şartlar aranmaksızın kamu davasının açılması ertelenecek, kovuşturma aşamasında ise durma kararı verilecektir (CMK m. 253/19, m. 254/2). Bu süre boyunca failin taahhüt ettiği edimini yerine getirmekten vazgeçmesi ve yargılamaya devam olunması neticesinde kendisine cezai yaptırım uygulanabilmesi mümkündür. Bu nedenle kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulanabilmesi için tarafların edimin yerine getirilebileceğini kararlaştırdıkları son ana dek beklenmelidir. Edimin bu ana kadar yerine getirildiği durumlarda KK m. 15/3 hükmü gere-

⁵⁹ **Eriş**, A. Uğur: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Eğitimi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 137, 2018, s. 243-244; **Çakır**, Kerim: “Uzlaştırmanın Kapsamı ve Şartları”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 1, 2018, s. 446; **Eser**, Ferda: “Uzlaştırma Müzakerelerinin Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) ve Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği (CMUY) Kapsamında Değerlendirilmesi”, Yaşar Hukuk Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, 2023, s. 5.

ğince idari yaptırıma hükmedilmesi mümkünken, yerine getirilmediği ve yargılamaya devam olunması neticesinde mahkeme tarafından sanık hakkında cezai yaptırıma hükmedildiği durumlarda idari yaptırım uygulanabilmesi mümkün olmayacaktır.

SONUÇ

Kabahatler Kanununun içtima hükümlerine göre bir fiilin hem kabahat hem de suç olarak düzenlendiği durumlarda yalnızca suçtan dolayı yaptırım uygulanabilecektir. Başka bir deyişle, kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanabilmesi ancak suç nedeniyle yaptırım uygulanamayan hallerde mümkündür. Görüldüğü üzere kanunda maddenin uygulama alanına ilişkin bir çerçeve çizilmiş, hangi durumlarda kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanabileceği ise açık bir biçimde ifade edilmemiştir. Bu çalışmada, maddenin uygulama alanını tespit etmek amacıyla ceza yargılamasında sıklıkla uygulanan kurumlar; cezalandırılabilirliğin diğer şartları, erteleme kurumları ve dava veya ceza ilişkisini sona erdiren nedenler başlığı altında kategorize edilerek incelenmiştir.

Bu incelemeye göre, şahsi cezasızlık sebepleri ve cezayı kaldıran etkin pişmanlık düzenlemelerinden, mahkûmiyet hükmü kurulmadan önce yürürlüğe giren genel af kanunundan, şikâyet şartının gerçekleşmemesinden veya uzlaştırma kurumlarından yararlanan fail açısından ya da suçun unsurları tamamlandığı halde objektif cezalandırılabilme şartlarının gerçekleşmediği durumlarda veyahut hakkında HAGB veya kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen fail bakımından öngörülen beş yıllık denetim/erteleme süresinin iyi halli geçirilmesi durumunda suç nedeniyle herhangi bir cezai yaptırım uygulanmamış olduğundan içtima hükümleri gereğince kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulanabilecektir.

Cezada indirim yapılması sonucunu doğuran etkin pişmanlık düzenlemelerinden, hapis cezasının ertelenmesi kurumundan, mahkûmiyet hükmü kurulduktan sonra yürürlüğe giren genel af kanunundan veya özel aftan yararlanan ya da hakkında HAGB veya kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmekle birlikte beş yıllık denetim/erteleme süresinin iyi halli geçirilmemesi sonucunda erteleme kararı kaldırılan sanıklar bakımından yalnızca suç nedeniyle yaptırım uygulanabilecek ayrıca kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulanamayacaktır. Yine her ne kadar önödeme, yaptırım veya infaz türü olarak değerlendirilmese de yapılan ödemenin niteliği göz önünde bulundurulduğunda önödemedenden yararlanan fail açısından da kabahat dolayısıyla ayrıca idari yaptırım uygulanamayacağı kanaatindeyiz.

Son olarak belirtmeliyiz ki; sanığın ölümü, tamam olan kısmın başkaca bir kabahat veya suçu oluşturduğu durumlar hariç olmak üzere gönüllü vazgeçmeden yararlanılması, fiilin veya cezanın zamanaşımına uğraması durumları söz konusuysa ya da hukuka uygunluk nedenleri başta olmak üzere herhangi bir nedenle sanığın beraatine hükmedilmişse içtima düzenlemesi gündeme gelmeyecektir. Zira bu durumlarda faile hem suç hem de kabahat dolayısıyla herhangi bir yaptırım uygulanamayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulut**, Berrin: Kabahatler Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, (Kabahatler).
- Akbulut**, İlhan: “Türk Hukukunda Af”, Yargıtay Dergisi, Cilt 21, Sayı 4, 1995, s. 446-465, (Af).
- Akyıldız**, Anıl: “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Sayı 3, 2020, s. 65-88.
- Albayrak**, Mustafa: “Şikayete Tabi Suçların Özellikleri ve Bu Suçlara Bağlanan Hukuki Sonuçlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 77, 2008, s. 281-306.
- Altunkaş**, Aysun: “Türk Ceza Hukukunda Af”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 166, 2023, s. 1-60.
- Artuç**, Mustafa: Hüküm Kurma Sanatı, 11. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- Artuk**, Mehmet Emin/**Alşahin**, Mehmet Emin: “Objektif Cezalandırılabilme Şartı ve Zamanaşımı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 19, Sayı 2, 2013, s. 17-44.
- Baba**, Yasemin: Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Bekar**, Elif: Objektif Cezalandırılabilme Koşulları ve Bu Koşullar Bağlamında Türk Ceza Kanununda Yer Alan Suçlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Bozbayındır**, Ali Emrah: “Önödeme ve Kamu Davasının Açılmasının Ertelelenmesi”, Dr. Dr. H. c. Silvia Tellenbach’a Armağan (Seçkin Yayıncılık), Ankara 2018, s. 877-907.
- Can**, Sibel: “Türk Hukukunda Af Kurumu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 65, Sayı 4, 2016, s. 1291-1312.
- Çakır**, Kerim: “Uzlaştırmanın Kapsamı ve Şartları”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 1, 2018, s. 446-452.
- Çalışkan**, Suat: Tüm Yönleriyle Şikâyet, Platon Plus Yayıncılık, İstanbul 2021.

- Demiral Bakırman**, Büşra: Şahsi Cezasızlık Sebepleri ve Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebepler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023.
- Demirbaş**, Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Denizhan**, Hüseyin: “Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Erteleme Üzerine Bir İnceleme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 65, 2006, s. 214-245.
- Döner**, Ayhan: “Cezai ve İdari Yaptırımların Farklılığı Bağlamında TBMM’nin Af Yetkisi”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 3-4, 2008, s. 33-54.
- Dönmezer**, Sulhi/**Erman**, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt II, 15. Tıpkı Bası, Der Yayınları, İstanbul 2021.
- Dönmezer**, Sulhi/**Erman**, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt III, 14. Bası, Der Yayınları, İstanbul 2020, (Cilt III).
- Dülger**, Murat Volkan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Erdin**, Selim: Önödeme (TCK m. 75), Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Eriş**, A Uğur: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Eğitimi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 137, 2018, s. 241-271.
- Eser**, Ferda: “Uzlaştırma Müzakerelerinin Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) ve Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği (CMUY) Kapsamında Değerlendirilmesi”, Yaşar Hukuk Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, 2023, s. 62-112.
- Gödekli**, Mehmet: Ceza Hukukunda Güvenlik Tedbirleri ve Muhakeme Usulü, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- Gültekin**, Özkan: “Yeni Türk Ceza Hukukunda Ön Ödeme ve Uygulaması”, Ceza Hukuku Dergisi, Cilt 2, Sayı 5, 2007, s. 203-253.
- Güneş**, Seyithan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.
- Güngör**, Devrim: Şikâyet Kurumu, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.
- Güngör**, Devrim/**Okuyucu Ergün**, Güneş: “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 65, Sayı 4, 2016, s. 1951-1965.
- Güngör**, Devrim/**Toroslu**, Haluk: “Müsadere ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması İlişkisi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”, Ankara

- Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 65, Sayı 4, 2016, s. 1967-1980.
- Hakeri**, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Işıka**, Sertaç: Gönüllü Vazgeçme, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Kangal**, Zeynel T.: “Cezalandırılabilirliğin Objektif Koşulları”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 68, Sayı 1-2, 2010, s. 151-167.
- Kangal**, Zeynel T.: Kabahatler Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, (Kabahatler).
- Karaaslan**, Erol/**Aksakal**, Kemal/**Çetin**, Ali: “Ceza Yasamızda Önödeme Kurumu”, Prof. Dr. Mahmut Tefvik Birsnel’e Armağan (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları), 2001, s. 547-573.
- Kart**, Aslıhan/**Ketizmen**, Muammer: “Kabahatler Kanunu'nun İctima Hükümleri Açısından Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Suç ve Kabahatler ile Kurul'un İdari Ceza Kararlarına İlişkin Bir Değerlendirme”, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2019, s. 17-29.
- Kaya**, Emir: “İnsan Hakları Açısından Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 3, 2013, s. 409-436.
- Keskin**, İbrahim: “Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararları ve Disiplin Soruşturmalarına Etkisine Dair Bir Değerlendirme”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 54, 2023, s. 1-38.
- Koca**, Mahmut: “Özel Af ile İnfaz Rejimine İlişkin Düzenlemelerin Özellikleri (7242 Sayılı Kanun'la Değiştirilen İnfaz Kanunu'nun Geçici 6. Maddesinin Hukuki Niteliği ve Anayasa Mahkemesinin Kararının Değerlendirilmesi)”, Anayasa Yargısı, Cilt 38, Sayı 1, 2021, s. 1-41.
- Koca**, Mahmut/**Üzülmez**, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Kunter**, Nurullah: Suçun Kanunî Unsurları, 2. Bası, Der Yayınları, İstanbul 2022.
- Kuntoğlu**, Ömer Faruk: “Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunması”, Bilişim Hukuku Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, 2021, s. 176-229.
- Nazaroğlu**, Yavuz: “Genel Olarak İdari Para Cezalarının Para Cezaları İçindeki Yeri ve Nitelikleri”, Danıştay Dergisi, Sayı 14-15, 1974, s. 96-109.
- Nuhoğlu**, Ayşe: Ceza Hukukunda Emniyet Tedbirleri, Adil Yayınevi, Ankara 1997.

- Nuhoğlu**, Ayşe: “Ceza Hukukunda Zararın Telafı Edilmesi”, Prof. Dr. Kenan Tunçomağ’a Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1997, s. 329-350.
- Öntan**, Yaprak: “Şikâyetle İlişkin Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 69, Sayı 4, 2020, s. 1641-1664.
- Özbek**, Veli **Özer/Doğan**, Koray/**Meraklı**, Serkan/**Bacaksız**, Pınar/**Başbüyük**, İsa: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Özel**, Rukiye: Ceza Hukukunda Üçüncü Şerit Yaptırım Olarak Mağduriyetin Giderilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul 2019.
- Özgenç**, İzzet: “Bir Ceza İnfaz Rejimi Olarak Erteleme”, Anayasa Yargısı, Cilt 17, Sayı 1, 2001, s. 99-148.
- Özgenç**, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024 (Genel).
- Sarıgül**, Ali Tanju: “Türk ve Alman Hukukunda Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 118, 2015, s. 125-162.
- Soyaslan**, Doğan: “Af”, Anayasa Yargısı, Cilt 17, Sayı 1, 2001, s. 412-437.
- Sözüer**, Adem: “Türk Hukukunda Af, 4454 ve 4616 Sayılı Kanunlarda Öngörülen Şartla Salıverilme ve Ertelemeye İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği ile Bu Hükümlerin Anayasaya Uygunluğu Sorunu”, Anayasa Yargısı, Cilt 17, Sayı 1, 2001, s. 219-253.
- Şare**, Ersin: “Türk Hukuk Sisteminde Kabul Edilen Erteleme Kurumları Üzerine İnceleme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt 26, Sayı 111, 2014, s. 163-236.
- Tan**, Mehmet: Karşılaştırmalı – Gerekçeli – Açıklamalı – İçtihatlı – Özetli Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011.
- Taş**, Burak: “Objektif Cezalandırılabilirlik Koşulu İçeren Suçların Özel Görünüş Biçimleri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 26, Sayı 1, 2024, s. 705-751.
- Temiz Gül**, Yağmur: Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

- Turhan**, Faruk: “Yeni Türk Ceza Kanunu’na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 3-4, 2006, s. 27-54.
- Ulusoy**, Ali: İdari Yaptırımlar, 12 Levha Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Ünlü**, Abdurrahman: “Hapis Cezasının Ertelenmesi”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2018, s. 4-28.
- Üzülmez**, İlhan/**Akkaş**, Ahmet Hulusi: “Suçun Yapısında Objektif Cezalandırılabilirlik Şartları”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 1-2, 2007, s. 71-87.
- Yalçın**, İsmail: Tüm Yönleriyle Kabahatler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.
- Yavuz**, Hakan A.: Ceza Muhakemesinde Kovuşturmaya Alternatif Yöntemler, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Yeğrim**, Korhan: Kabahatler Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.
- Yenidünya**, A. Caner: “Yargıtay Kararları Işığında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Önödeme Kurumu”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt 11, Sayı 127, 2013, s. 51-74.
- Yenisey**, Feridun/**Nuhoglu**, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Yıldırım**, Akif/**Duman**, Özgür: “Adalet Yolunda Bir ‘Nehir Sınavı’ Mücadelesi: Mülkiyet Hakkı, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumu ve Müsadere”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 67, Sayı 1, 2018, s. 145-200.
- Yılmaz**, Enes: “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Sanık Hakkında Sonuç Doğurmaması Üzerine Bir Değerlendirme”, Kırıkkale Hukuk Mecmuası, Cilt 1, Sayı 2, 2021, s. 269-292.
- Yılmaz**, Enes: “Suçun Özel Bir Görünüş Şekli Olarak Gönüllü Vazgeçme”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 65, Sayı 4, 2016, s. 2553-2603.
- Yılmaz**, Zekeriya: Ceza Hukukumuzda Şikâyet, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, (Şikâyet).
- Yurtcan**, Erdener: “İçtihadı Birleştirme Kararı Dolayısıyla Önödeme Üzerine Düşünceler”, Yargıtay Dergisi, Cilt 10, Sayı 3, 1984, s. 230-234.